

YIL 1

1935

TÜRK TIB TARİHİ ARKİVİ

Archives d'Histoire de la Médecine Turque

Archiv für Geschichte der Türkischen Medizin

Dr. A. SÜHEYL ÜNVER , Dr. FERİDUN NAFİZ

İSTANBUL 1935

Yazı ve idare işleri için : Dr. Süheyl Ünver. İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü.
Eczacı H. Mehmed ve Emin. Şark merkez ecza deposu, Sirkeci adreslerine müracaat.

Yılda 4 sayı çıkar. Yıllık abonesi 1 lira. Tanesi 25 kuruş

"Kader"

Anamurda halk tedavilerine aid misaller

Dr. Hamza Orhan
Sabık Tıp Tarihi Asistanı

Anadolunun muhtelif mahallerinde muhtelif hastalıklar için halk kendi aralarında birçok ilâçlar kullanır ve bunların türlü türlü tatbikat şekilleri vardır. Bu tedavi usullerinden herhangi biri bir iki hastada iyi netice verdimi bu artık o kabil hastalıklara karşı kullanılır. Bunların bir kısmı yeni olmakla beraber mühim bir kısmı da çok eski zamanlardan tevarüs etmektedir. Halkın kullandığı ilâçlar arasında onlara bir çok ziyan verenleri de nadir değildir. Mamafi bütün bunların iyi tetkik olunarak sıralanması ve Anadolu halk tedavilerinin muntazam bir surette toplanması lazımdır. Anamurda buna ait misalleri sıralıyorum. Bunlar içinde muvafık olmıyan tedbirler pek çoktur.

Sıtma: Eskiden manevi tedavilere müracaat olunur ve bir dikiş ipliği 2—3 defa büküldükten sonra üflenerek çocuğun koluna bağlanır ve yarın bir şey kalmıyacaktır denirmiş.

Sitmaya karşı rakı içmek tavsiyeleri ve buna arada devam edenler de görülmüştür, Sıtmadan bahsolunduğunda, akşamları rakı iç tavsiyesinde bulunmaktan çekinmeyenler de eskiden varmış. Büyük dalağın verdiği hazmi teşevvüşlerden bizar kalan hastalar bunu küçültmek için demir tav ile dalak nahiyesini yaktıkları ve bu cihetle şiddetli vecalara maruz kaldıkları eskiden işitilmiş. Nitekim muayene evine müracaat eden hastaların bazılarında el ayasından daha büyükçe nedbe görülmüştür. Bir hastanın bu müracaat ettiği yakma esnasında cildi ve oranın perituvanını deldiği ve bu yüzden öldüğü duyulmuştur, bu gibi usullerin fenalıkları daima bildirilmiştir.

Anamur halkının kısmı küllisi yazın yaylalara giderler. Orada yere amudi dikilmiş bir kazığın üzerine de yere muvazi diğer bir ağaç korlar. T şeklinde olan bu kazığa Çinkırtlak derler. Ufki olan bu ağacın iki ucuna birer dalaklı hasta binerek bunu çevirirler ve zanlarınca dalakları da bu suretle erimiş.

İdrar tutukluğunda: Bir dirhem yumurta kabuğu ve dört dirhem nöbet şekerini döğerek bir cezve içersinde olan 2 bardak su yarım bardak kalıncaya kadar kaynatılır, soğuktan sonra hepsi birden hastaya içirilir. Yarım saat sonra idrar akıya başlamış.

Baş ağrısına : Patates su ile ıslanarak suyu içirilir ve patates de başa sarılır.

Karın sancıları : Mide nahiyesi ve böğürlerin altları demir tav ile yakılarak cild ve nesci hücresini ağrı geçinceye kadar yakarlarmış. Bu kabil tedbirlere de tesadüf olunmaktadır.

Zatürrie : Buna halk Morca derler. Başka bir yerde de Batar diyorlar. Bunun için hastalığın yedinci veya dokuzuncu günlerinde bir koyun veya keçi kesilerek sıcak derisi hastanın çıplak vücudüne sarılır ve bu soğuyuncaya kadar kalır. 6 saat sonra terletmeye bırakırlarmış.

Yaralar ve apseler : Büyük ve küçük apseler. Yağ yakılarak sıcak sıcak yaranın üzerine dökülür.

Büyü sokmasına : Merkep idrarı içilmesinin büyüünün zehrine karşı iyi geldiği düşüncesi vardır. Hayvan terslerine ve insan mevaddı gaitasına konan ve halk tarafından (bok böceği) tabir edilen bir haşerenin cismini ezerek balla veyahut şerbetle içirirler ve arada sığır derisine sokmak, kuma gömmek gibi çarelere de baş vururlarmış.

Kendi kendine çıkan yaralara, (Furonkl) : İnsan mevadı gaitesi sürmenin iyi geleceği kanaati vardır. Bunun için şu hikâyeyi söylerler :

Nuh gemisini yaparken Nuhun kavmine hakaret etmek üzere her gün firavunlar gemiye gelerek pislerlermiş. Bir zaman sonra firavunlarda müthiş bir cild hastalığı husule gelmiş, çok bizar olmuşlar. Firavunun birisi gene Nuhun gemisine pislerken pislğin içine düşerek iyi olmuş, diğerleri de bundan alarak iyi olmuşlar ve Nuhun gemisi bu suretle temizlenmiş.

Hummayı nifaside : Kurşun döktürürler. Bu da koca karılar tarafından yapılır. Bazı kimseler cüzi bir keyifsizlik veyahut hastalıktan veyahut güzellik ve zenginliğine veya bir şeyde gösterdiği maharet ve saireden başka birisinin nazarının isabetile hasta olacağını düşündüğünden de kendine kurşun döktürürler.

Bunun çin davet olunan koca karı hastanın yanına gelir. Bir elek ve kalbur içersine üç kaşık ve içersine birer parça tuz kor. Üç parça ekmek, üç adet ufak taş, bir ayna ve içersinde su olan ufak ufak bir kab hazırlar. Bir kahve tavaşının içine kurşunu bırakıp ateşte eritir. Hazırladığı eleği hasta başına başka biri tarafından tutulur. Koca karı eriyen kurşunu suyun içersine döker. Eleği geri çekerler, suyun içersinden kurşunu çıkarır, kurşun ne şekil almışsa ona göre bir şey uydurarak hastaya söyler. İkinci

defa eleği hastanın sırtına tutarak kurşunu döker 3 defa sağ omuzuna, dördüncü sol omuzna, beşinci göğsüne, altıncı defa dizlerine, yedinci defa ayaklarına döker, sonra yere. Koca karı eleği ortaya koyarak evvela kabın içersindeki sudan hastaya üç defa içirir. Eline, yüzüne, koltuk altına ve göbeğine o sudan çalar. Kaşıklardaki tuzdan üç defa hastaya yalatır. Mütebaki tuzları ateşe atar, tuz ateşte çatırdadıkça koca karı elini ateşe tutar ve hastanın yüzüne çalar. Bilâhere kaşıkları yarım metre irtifada havaya atar, kaşıklar yere düştüğünde bir kolaylıkla açık düşürdüğünden kaşıklar iyi düştü diye hastayı teselli eder. Al şu aynaya bak gözün açılın diye hastayı ayağa kaldırır. Kaptaki suyu alarak elile hastanın yüzüne ve bulunduğu odanın her tarafına serper. Mütebaki kalan su, ekmek ve taşı alarak dışarıya çıkar, ayak değmedik bir mahalle onları atar ve suyun içinde parayı da alır, cebine kor. Tekrar içeriye girip bir defa eleği odanın içersine yuvarlar. Eleğin içi havaya ve dışı yere olmak üzere yere getirir. Hastaya..... m, elek de iyi düştü. Derdin nazarmış, dilleri çekilsin. Bir şeyin kalmadı diyerek evden bir çok hediyeler alarak savuşur gider.

Anadoluda daha bu şekilde bir çok garip, eskilikleri ve eski milletlerin itikatlarile karışık cihetleri olmasından şayanı dikkat ve halen terk olunan bir çok şeyler vardır. Daha buna benzer bilgileri peyderpey tophıyarak muhterem hocam A. Süheyl Ünverin bu hususdaki arzularını yerine getirmek üzere göndereceğim.